

"BAERNE"

---

maandelijkse uitgave van de
Historische Kring "Baerne"
waarin opgenomen de "Vuur-
steenkoerier

---

nummer 2 - mei 1976

Redaktie:

mevr. Bijvanck-Dingemans

J. Kruidenier

G. Brouwer

(Korrespondentie-adres : mevr. Bijvanck,
van Reenenlaan 10. tel. 12817)

In het redaktie-artikel van het eerste nummer van "Baerne" werd gesproken over het eenmaal per twee maanden verschijnen van dit blad. Inmiddels is besloten "Baerne" maandelijks uit te geven. Wat betreft de kopij geldt het volgende: gaarne inleveren voor de 15e van iedere maand bij mevr. Bijvanck.

Mocht iemand het niet eens zijn met de naam van deze krant, vernemen wij dit gaarne. Tot nu toe is er slechts één suggestie bij de redaktie binnengekomen. Wij kunnen derhalve aannemen, dat de naam "Baerne" zo slecht nog niet is.

De redevoeringen, gehouden door ds. van Waesberge, de heer Collard en de heer Tieleman tijdens de opening van de tentoonstelling in de Pauluskerk, staan op schrift. De tekst van deze redevoeringen kan desgewenst verkregen worden bij de heer Brouwer, Sophialaan 39.

Zoals tijdens de ledevergadering van 9 maart jl. werd besloten, is de heer Hooyer het ere-lidmaatschap van onze vereniging aangeboden. Helaas is het de heer Hooyer wegens persoonlijke omstandigheden niet mogelijk dit ere-lidmaatschap te aanvaarden.

Wellicht ten overvloede melden we hieronder de samenstelling van het bestuur van de Historische Kring "Baerne" :

Mr.C.C.M. Collard - voorzitter
Mevr.F.G.Bart-van Eekelen - secr.
D.F.van Giffen - penningmeester
G.Brouwer - vice-voorzitter, vert.werkgroep Interviews etc.
Mevr.G.W.S.Astro-van Hasselt - vert.werkgroep alg.geschiedenis
Mevr.J.v.d.Brink - vert. werkgroep Oudheidkamer
Mevr.L.M.Bijvanck-Dingemans - vert.werkgroep archeologie

Het gironummer van de Historische Kring Baerne is :

376890 t.n.v. Rabobank Baarn, Eemnesserweg 26, Baarn, ten gunste van rekening nr. 3047-28292.

Zoudt een ieder, die zijn contributie nog niet betaald heeft, zo vriendelijk willen zijn dit zo spoedig mogelijk te doen? Een zo jonge vereniging heeft alle steun nodig, ook die van U.

De redactie

BAARNS GEMEENTEHUIS

of de lotgevallen van een schoutenhuis en omgeving

Hoewel BAARN tussen 1306 en 1338 stadsrechten moet hebben verkregen en ook als „open stad” erkenning genoot, werd het tot heden altijd nog het „dorp Baarn” genoemd. Geen wonder. Baarn heeft lang zijn dorpsgezicht en karakter behouden.

Nu Baarn het karakter van rustig „forensdorp” gaat verliezen, tot stedelijke uitbreiding overgaat; nu er plannen zijn tot „sanering” van de oude dorpskern, die de gemoederen in beweging brachten; mag het niet ondienstig geacht worden, een en ander over de geschiedenis van die kern, als belichaamd in het schoutenhuis, naar voren te brengen.

Ieder die wel eens de tekening van de Beijer heeft gezien: „’t Dorp Baerne” van omstreeks 1750, zal daarop, terzijde van de kerktoeren, en gedeeltelijk schuilgaande achter een op de voorgrond staande boom, ontwaard hebben de gevel van een herenhuis, met de deuringang in het midden. Dit was het nieuwe huis, dat schout Christian Wiardi Plesman in 1741 voor zich liet bouwen, op de plaats waar een boerderij stond, ook door De Beijer, doch dan vóór of kort na 1740, getekend.¹⁾

Gezicht op de Kerkebrink te Baarn, omstreeks 1800

¹⁾ Over vroegere schoutenhuisen wordt geen melding gemaakt. Het huis Brink 10 is het h... de eeuwen door de naam van Schoutenhuis gedragen en behouden

Nieuwe schout

In 1740 was schout Kempe overleden, en in zijn plaats was aangesteld genoemde Plesman, die sinds 16 april 1740 in Baarn woonde.

Hoe deze zo in Baarn verzeild kwam? Vermoedelijk op aanbeveling van oud-indische mensen. Geboren in Pilsum (Enderland) had hij in en voor de Oost-Indische Compagnie in Indië gediend. Zo was hij te Batavia gehuwd met Petronella de Voogt, wier ouders aldaar, evenals haar grootouders, woonden of hadden gewoond. Ten tijde van 1740 was de grootmoeder Maria Constantia de Haare, weduwe van Johannes Lenegra, te Middelburg woonachtig, en kwam zij naar Baarn om op 12 juni doopgetuige te zijn bij de doop van Simon Willem zoon van Schout Plesman en zijn vrouw Petronella de Voogt.

Had Wiardi Plesman te Batavia het geluk gehad naast zijn fortuin daar ook zijn vrouw te vinden, naar alle waarschijnlijkheid had zij voor hem ook aantrekkingskracht in een behoorlijke bruidsschat! Het volgend jaar (1741) kocht de schout althans de boerderij, deed haar afbreken, om er een herenhuis op te bouwen, dat de naam kreeg van „Mes Délices” of wel mijn genoegen. Nu genoegen — en ongenoegen — heeft de schout hier ongetwijfeld gehad. Bewoonde hij eerst een gehuurd huis — het schoutenhuis, thans Brink 10 — door schout Lodewijk Pook van Baggen ingericht — in 1743 kocht hij dit huis (voor f 4800,—) met nog een huis, erf, herberg en hof „daar het gerechtshuis gehouden wordt en het statenwapen ²⁾ uithangt.” Het huis „Mes Délices” werd nu schoutenhuis en het gerecht verhuisde van het Statenwapen naar het „herenhuis”. Dat dit gebouw op die naam aanspraak mocht maken, bleek wel uit de beschrijving hoe het huis was ingericht, waarin gezegd werd, dat het beneden zes vertrekken had, waarvan drie behangen waren, die italiaanse schoorstenen en spiegels hadden en een fraai uitzicht boden. Dit behangen wilde zeggen met wandkleden of bewerkt leder bekleed waren, terwijl de andere drie vertrekken de witte muur vertoonden.

Boven bevonden zich ook drie grote en twee kleine kamers. Over het gehele huis liep een zolder die voor kleêrzolder was ingericht. Voorts bevatte het huis nog een provisiekamer. Dan waren er beneden twee afzonderlijke kelders aan de voor- en twee aan de achterzijde van het huis. Verder een kookkeuken, met twee pompen, die uitzicht op de achtertuin bood.

Bovendien was er stalling voor vier paarden, koetshuis, hooi- en turfzolder, met slaappleats voor de knecht, een tuin geheel door een houten schutting omgeven en de tuin beplant met vruchtbomen.

Door aankoop was het grondbezit telkens uitgebreid, en kon wor-

²⁾ Het Statenwapen was een herberg die in de schaduw van de kerk stond. Slechts met een smal pad van de pastorie gescheiden. Zij werd door Plesman met andere gronden gekocht. Bij diens bankroet in 1752 kocht de diaconie het, vermoedelijk om daardoor een deel der verduisterde gelden terug te krijgen. De herberg werd in 1828 of 1838 gesloopt.

den opgemaakt, dat deze schout een "deftig heer" was en kapitaalkrchtig bovendien. Geen wonder, dat de bouwheer en eigenaar van "Mes Délices", die begon met het ambt van schout, in de loop der jaren werd: kerkmeester, beheerder der gelden zo van de "politieke armen" (politieke armen waren personen, die niet tot de hervormde kerk behoorden) als van de diaconie, een man van gezag en invloed.

(wordt vervolgd)

Kasteel Sypesteyn

Op 12 juni a.s. wordt door de Kring een bezoek gebracht aan het sprookjesachtige kasteeltje Sypesteyn te Nieuw-Loosdrecht. Dit kasteel, dat aan het begin van deze eeuw niet meer bestond, werd in 1912 met veel zorg en liefde door Jhr. Henri van Sypesteyn naar oude afbeeldingen herbouwd.

De prachtige verzameling kunstvoorwerpen van de vroegere eigenaar staat hier opgesteld. Er zijn schilderijen, meubels en beeldhouwwerken. Sypesteyn heeft de laatste tijd een totaal nieuwe functie gekregen. Niet alleen is de stichting "kasteel Sypesteyn" in het leven geroepen, maar ook probeert men onder de enthousiaste leiding van André van der Goes en zijn vrouw van Sypesteyn een "open" museum te maken; d.w.z. met de verzameling wordt veel meer gedaan dan tot nu toe door een bijzondere aanpak van de rondleidingen, maar ook door het organiseren van allerlei concerten en voordrachten.

Door geldgebrek gedwongen moest de vorige eigenaar de afbouw van het kasteel staken. De stichting wil proberen alsnog deze afbouw te voltooien. Om dit te bekostigen wordt gezocht naar activiteiten, die voldoende geldmiddelen opleveren. Op dit ogenblik vindt er een onderzoek plaats in samenwerking met het biologisch-historisch instituut van de Universiteit van Utrecht om de

achter het kasteel liggende lusthof in stijl te herstellen. Het is de bedoeling om in de tuin volgend jaar (juni 1977) een grote tentoonstelling te organiseren met tal van artistieke evenementen, zoals b.v. avondconcerten enz.

Onlangs werd op de zolder van het kasteel een doosje gevonden met enkele bronzen eeuwenoude paarden. Tussen de nagelaten papieren van jhr. van Sypesteyn werden o.a. een pentekening van Adriaan van Ostade en een brief van Josephine de Beauharnais aan Napoleon aangetroffen. Ook een briefwisseling van Van Speyck behoort tot deze nalatenschap.

Op zaterdag 30 mei wordt er een grote kastelententoonstelling georganiseerd. Aan de stichting Kasteel Sypesteyn wordt daarbij een servies van Loosdrechts porselein aangeboden. De opstelling hiervan zal geschieden in de vorm, waar het voor bedoeld is : een gedekte tafel. Het Loosdrecht-porselein zal dus door "onze kringers" bewonderd kunnen worden. In 1771 kocht ds.de Mol, predikant te Oud-Loosdrecht, een groot deel van de inventaris, benevens onafgewerkte produkten uit de opgeheven porseleinfabriek te Weesp, met het doel naast zijn pastorie een soortgelijk bedrijf te beginnen. Na nekele jaren experimenteren kon ds.de Mol in 1774 zijn porseleinfabriek in bedrijf stellen. Financiële moeilijkheden deden de fabriek reeds in 1782 in andere handen overgaan.

Van Loosdrechts porselein is nog veel bewaard gebleven, zowel serviesgoed als serviesvoorwerpen. Vormgeving en beschildering vertonen, ondanks invloeden van

buitenlandse voorbeelden, een eigen karakter.

J.Kruidenier.

De excursie naar kasteel Sypesteyn zal dus plaatsvinden op 12 juni a.s. Men verzamele om 9.30 uur op de Brink in Baarn.

Berichten uit de Oudheidkamer

De volgende personen hebben zitting in het bestuur van de werkgroep Oudheidkamer :

P.Tieleman - voorzitter

Mevr.B.Grootendorst-Doornekamp - vice-voorz.

P.J.H.Jacobs - secretaris

J.C.Kruidenier - 2e secretaris

E.v.d.Steeg - penningmeester

Mevr.J.v.d.Brink - vertegenwoordigster in het bestuur v.d.Hist.Kring

Enkele impressies over onze tentoonstelling in de Pauluskerk van 28 t/m 30 april 1976

Moe waren we die avond van Koninginnedag, maar ook blij, voldaan, dankbaar, dat alles zo goed verlopen was; dat er zo veel mensen zijn geweest! We telden meer dan 1700 handtekeningen, maar omdat velen niet getekend hebben, moeten er zeker meer dan 2000 bezoekers geweest zijn, waarvan verschillenden voor een tweede keer.

Wat een lovende en soms ook ontroerende woorden werden ons toegevoegd. Wat een spontane reacties van Baarnaars, die tijdens de tentoonstelling met voorwerpen en foto's voor de Oudheidkamer kwamen aandragen. En vooral: de ontdekking, dat Baarn zoveel voor zovele Baarnaars betekent. Wat te zeggen van die kleine jongen, die donderdagavond zijn oma bij de hand nam en deskundig de bouwgeschiedenis van de kerk ging vertellen. Hij was 'smiddags immers al met zijn moeder geweest. Een bewijs te meer hoe duidelijk en overzichtelijk Jan Roest zijn

tekeningen alles weergaven. En het bejaarde echtpaar, dat die eerste avond al voor zeven uur voor de deur stond en helemaal van de Roosterhoek was komen lopen. Ze bleven tot sluitingstijd, vooral vader kon niet weggkomen.

Het was ook bijzonder leuk, dat we de maquette van de Verroeste Schaar hadden. Mevrouw v.d.Heiden vertelde, dat haar man die gemaakt had. Hij had eens moeten weten, dat zijn werkstuk nu in de kerk tentoongesteld zou worden. Weer anderen (kinderen en kleinkinderen) vertelden er te zijn geboren. Laten we ook vooral de maquette van de kerk niet vergeten, die bij groot en klein in de smaak viel (hulde aan Kees.v.d.Steeg) en al snel christelijke blokkendoos genoemd werd. Opvallend was ook, dat verschillende kinderen naar het "schavot" i.p.v. het cachot vroegen. Kennelijk is het woord cachot ouderwets, een woord, dat zo langzamerhand uit onze taal verdwijnt. Er zijn zoveel leuke en fijne dingen te vertellen, maar één ding staat vast: we hebben een fijne ploeg mensen en kunnen op elkaar rekenen.

Maandagmorgen, de 25e, vroegen we ons een beetje angstig af, of het wel allemaal zou lukken. Zelf zag ik het eventjes niet meer zitten, toen ik een flinke buil op mijn hoofd opliep, samen met Reméry, die ook sterretjes zag, maar de koffie van mevrouw Witsenburg deed wonderen. Ja, het was vooral maandag met recht een "werk"groep. Jo v.d.Brink stond in de kerk het groene etalageflanel (waar Evert v.d.Steeg zo fijn voor gezorgd had) te strijken. Nel Kuit was samen met Piet Tielemans echtgenote, die kwam kijken of er iets te helpen viel, met spiritus de ruiten aan het poetsen. Terwijl Reméry en onderge-

tekende poogden het door Jo gestreken flanel aan de vitrines te bevestigen. Daaromheen liepen allerlei mensen rond met planten, borden en tafels. Wat is er een werk verzet, weken tevoren al, geschift, en gesorteerd door Pieter Jacobs, Jan Roest, Jaap (ruidenier, Jan v.d. Pol (wat weet hij toch veel over Baarn), Tijmen de Ruig, de gebroeders v.d. Steeg en zoon, en ga zo maar door. En vooral achter de schermen door onze voorzitter, die overal tegelijk aan moest denken, allerlei mensen buiten en binnen onze groep nodig - en ook wel eens onnodig, hoor Piet - achter de broek zat. Eén ding is zeker: zijn telefoonrekening moet aardig opgelopen zijn. Hoe hadden we ooit zonder Pieter Jacobs de teksten klaargekregen, en hoe heeft Tijmen de Ruig niet voor de verlichting gezorgd. Nota bene 12 hobbylampen ten geschenke gekregen van de Baarnse zakenkring. Wat heeft Tijmen samen met Nel (hulde aan Nel ook, vijf schoolklassen op één morgen, haar toelichting werd steeds mooier en vooral ook gezelliger en het doopvont werd steeds ouder) fijn voor de lia-vertoningen gezorgd. Trouwens ook Evert v.d. Steeg draaide op Koninginnedag non-stop, toen Nel geen stem meer had en Tijmen mensen in de bekingtuin aanraade om vooral eens even in de park te gaan kijken, niet wetende, dat je op dat moment over de hoofden kan lopen en er zelfs een moment over gedacht is de deuren te sluiten. Kortom mensen, het was groots. Natuurlijk hebben we fouten gemaakt, maar mogen we? Het was onze eerste tentoonstelling en veel gebrek aan ervaring werd door enthousiasme goedgemaakt. We hadden een rooster van dienst tijdens de openingsuren, maar wie even kon kwam ook buiten die uren. Zo ook Gertjan de Roller van de archeologische werkgroep en het echtpaar Blok - nu Noor en Jan, leden van onze werkgroep - alsmede die enthousiaste heer Kramer, nu Fred, eveneens lid van onze werkgroep. Laatstgenoemde evenwel niet te verwarren met de heer Kramer van het fytopatologisch laboratorium, die ons zulke prachtige planten bezorgd heeft. Wat te zeggen van die

prachtige laurierboompjes, waarvoor de intendant van paleis Soestdijk, de heer van Dijk, en de tuinbaas gezorgd hebben. Wat was ik overigens bang, dat die twee boompjes buiten zouden bevriezen; het weerbericht sprak van 0 tot 8 graden vorst, maar het viel gelukkig mee. We hadden fijne hulp en adviezen van mevr. Heijenga van museum Flehite en Fred Beerbaum, die ons met raad en daad terzijde stond, ook al waren we het niet allemaal eens over het "scheur"werk. Niet te vergeten ook Jojada Verrips en Bart Braat, die vooral in den beginne hun archeologisch steentje hebben bijgedragen. Dank zijn we ook verschuldigd aan de beide dominees, die ons met alles terwille zijn geweest, zelfs met het verzetten van de kerkdienst op 29 april. En natuurlijk ook de kosten, de heer van Pijpen, met zijn echtgenote, alsmede de firma Oudwater, die voor iets lekkers bij van Pijpen's koffie zorgde tijdens de openingsavond. Bijzondere dank ook aan de sprekers op onze openingsavond, die elk op eigen wijze zoveel te zeggen hadden. Die woorden liggen nu allemaal vast dankzij onze werkgroep Interviews en reportages. Zo helpt de ene werkgroep de andere. Per slot van rekening heeft de werkgroep archeologie door haar opgravingen bij de kerk en vooral door het vinden van het doopvont de eerste aanzet tot deze tentoonstelling gegeven. Laten wij ook onze eigen gezinsleden niet vergeten, die allemaal meeleefden, af en toe een kijkje kwamen nemen en dan ook aanpakken moesten en de snel-klaar-menu's thuis zonder mopperen namen. Onze eindconclusie mag geloof ik luiden: Baarn leeft voor de Baarnaars! Laten we daarom met ons allen proberen het mooi en leefbaar te houden.

Bep Grootendorst.

"Vuursteenkoerier"

Gezien het feit, dat er, zoals in de vorige Vuursteenkoerier vermeld, een "overkoepelend" orgaan is opgezet, waarvan reeds het eerste nummer verschenen is, zal in de toekomst, te beginnen met deze uitgave, onze krant in de algemene krant Baerne opgenomen worden. De zaken, de archeologie betreffende, zullen ten alle tijde vermeld worden onder het hoofd Vuursteenkoerier, zodat er geen verwarring kan ontstaan. In plaats van te treuren zijn we erg blij de stoot te hebben gegeven tot het verschijnen van een krant voor de gehele historische kring. Wij hopen, dat allen, zoals voorheen, regelmatig kopij zullen insturen aan het bekende adres, van Reenenlaan 10, zo mogelijk nog meer, aangezien alle artikelen nu een groter bereik zullen hebben. Houdt onze krant interessant!

De redaktie.

Verslag van de vergadering d.d. 17 mei jl. ten huize van Ankie Westerling

1. Opening

Aangezien de voorzitter, Jojada Verrips, iets verlaat was, opende de secretaris Bart Braat deze vergadering, waarin hij de heer Fokkens, voorzitter van de A.W.N. (Archeologische Werkgemeenschap voor Nederland) Utrecht e.o. welkom heette. De heer Fokkens, zelf amateur-archeoloog met grote ervaring op dit gebied, heeft reeds in het verleden een inleidende cursus archeologie voor leden van onze werkgroep gegeven. Tevens organiseerde hij een excursie naar de Lunenburgerheide, waaraan enkele onzer leden deelnamen. Wij hopen in de toekomst nog veel te leren van de heer Fokkens. Wij mogen zeer verheugd zijn, dat hij op deze avond de wens te kennen gaf lid te willen worden van onze historische kring.

2. Verslag bijeenkomst AWN te Amersfoort

Deze bijeenkomst, bijgevoerd door Jojada Verrips,

Ankie Westerling en Noortje Bijvanck, had als doel een nadere kennismaking te bewerkstelligen tussen de historische kringen en archeologische groepen uit de naaste omgeving. Er zijn plannen het contact ondertien te vergroten door middel van uitwisseling van ieders kontaktorgaan, d.w.z. krant, lijst van evenementen e.d. Deze bijeenkomst zal binnenkort een vervolg krijgen, daar alle agendapunten wegens tijdgebrek niet aan de orde gesteld konden worden.

3. Excursie Schokland - Ketelhaven

Zaterdagmorgen, 29 mei a.s. vindt deze excursie plaats, zie agenda achterin dit blad.

4. Voorlezen verslag Lunenburgerheide

Het verslag staat elders in dit blad vermeld. Er is duidelijk naar voren gekomen, dat men het meeste van de archeologie te weten komt door daadwerkelijk deel te nemen aan Landesaufnahmen, musea te bezoeken en natuurlijk artefacten zelf vast te houden, indien mogelijk zelfs zelf te vinden.

Misschien kunnen in de toekomst meer leden van onze werkgroep deelnemen aan een dergelijke excursie. Bedankt voor je film, Leo.

5. Suggesties voor evt. lezingen voor de historische kring

Ieder, die hoort over een onderwerp, interessant voor de hele historische kring, wordt gevraagd dit door te geven aan Noortje Bijvanck. Zij zal deze gegevens doorsturen aan het bestuur.

6. Kursus archeologie Volksuniversiteit

Mevrouw Lunshof heeft via Ankie Westerling laten weten, dat de Volksuniversiteit open staat voor suggesties van onze kant aangaande een cursus archeologie.

Duidelijk bleek dat er belangstelling genoeg is voor een dergelijke cursus.

Er wordt besloten voor te stellen zes avonden te organiseren, tijdens welke verschillende onderwerpen ter sprake gebracht zullen worden. Indien mogelijk: 1e avond: archeologisch overzicht

2e avond: aspecten neolithicum daarna eventueel bronstijd, en vervolgens het leren veldverkenningen uit te voeren, zogenaamde Landesaufnahme. De heer Fokkens suggereert het aanstellen van een cursusleider. Hij zal hierover verslag uitbrengen.

Landesaufnahme

Op zondagmorgen 20 juni as. zal de heer Fokkens ons meenemen op een verkenning van de grafheuvels in de omgeving. Voor verdere bijzonderheden zie agenda achter in dit blad.

Proefsleuf aan de Eem

In het najaar zal deze sleuf verder onderzocht worden, dit in verband met de wensen van de eigenaar van de grond. Het is nog niet bekend of hier inderdaad slot Grimmestein gelegen heeft.

Huis aan de Oranjestraat 13

Tijdens het ompspitten van zijn tuin heeft een vriend van Jaap Kruidenier een put gevonden; tevens lag de tuin bezaaid met kloostermoppen. Op dit punt heeft vroeger de "Verroeste Schaar" gestaan. Dit lijkt interessant genoeg om verder te onderzoeken. Er wordt besloten zaterdag 22 mei opgravingen te verrichten in deze tuin. De heer Fokkens zal de heer van Tent hierover inlichten. Bart Braat zal voor graafmateriaal meetlinten e.d. zorgen. Jaap Kruidenier is projectleider. Alle eventuele vondsten kunnen in de Oudheidkamer worden opgeborgen.

Rondvraag

Betty Overeem berichtte ons over een tentoonstelling in Hoorn, Romeinen in de Randstad geheten (zie agendag achterin dit blad).

Bep Grootendorst noemt de waarschijnlijke ligplaats van "de Eult", nl. aan de Stadhouderslaan, op terrein van paleis Soestdijk.

Waarschijnlijk zal er geen toestemming gegeven worden hier proefsleuven te graven, aangezien het geen bedreigd terrein is. Onthouden voor later.

Voorts meldt zij, dat de cursus paleografie alleen in Utrecht gehouden wordt, en wel in het Rijksarchief. Hopenlijk kan er iemand gevonden worden, die deze cursus in Baarn kan geven.

Tijdens de tentoonstelling in de Pauluskerk zijn scherven overhandigd, waarschijnlijk afkomstig van Huis ter Eem. Er moet nagegaan worden, waar precies deze scherven gevonden zijn.

Bart Braat vraagt zich af, wat er met de vondsten gebeuren moet, wie ons kan vertellen wat waardevol is en wat niet. Advies van de heer Fokkens: altijd alles bewaren tot een bepaald onderzoek afgelopen is. Bovendien altijd bron vermelden en tevens vondst beschrijven.

Piet Tieleman vraagt zich af of de arch. werkgroep volgend jaar een tentoonstelling zou kunnen organiseren over archeologie in algemene zin. Dit wordt negatief beantwoord. Het komt ons voor, dat we eerst zelf maar eens moeten leren wat archeologie precies is. Noortje Bijvanck vraagt meer belangstelling voor de lezingen en excursies van de historische kring.

De heer Fokkens meldt zich aan als lid van de historische kring.

Weekend op de Lünenburgerheide

Reeds enkele jaren organiseert de heer Fokkens, amateurarcheoloog, een archeologisch weekend op de Lünenburgerheide.

Dit jaar waren er zeven mensen uit Baarn bij, aangezien dit weekend eigenlijk de afsluiting vormde van de cursus archeologie, in januari gegeven door bovengenoemde heer Fokkens.

plaats van ontmoeting was Nienburg/Weser. Hoewel bij vertrek uit Nederland een zware mist ons verinderde om flink op te schieten, waren wij allen slechts een uur na de afgesproken tijd aanwezig. Eerst reden wij naar Giebichenstein bij Stöckse. Dit is een grote steen, aangevoerd tijdens de ijstijd door het landijs en al door rendierjagers gebruikt voor de cultus. Daar vlakbij liggen twee hunebedden, waarvan slechts weinig stenen zijn overgebleven. Het gehele gebied vertoont sporen van oude bewoningen; er liggen graven uit verschillende periodes, er zijn stenen werktuigen gevonden en ook kon worden vastgesteld hoe daar tenten van rendierhuiden hadden gestaan, op de grond vastgezet door stenen. Al snel viel het op, dat er veel vuursteentjes lagen, zodat iedereen ijverig met de neus naar de grond liep, behalve één van ons, die het zich in een open hunebed in het zonnetje gemakkelijk maakte. Hier deed Betty haar eerste vondst. Ons volgend doel was het museum in Hannover, waar zich een afdeling archeologie bevindt van de oude steentijd tot ongeveer 750 p.Chr. Er was een zeer uitgebreide en interessante verzameling, alles was overzichtelijk opgesteld, te beginnen met stenen werktuigen van de rendierjagers. Verder stenen en bronzen werktuigen, graven en grafgraven, een voorbeeld van een huis uit de bronstijd, een steenboor, een maquette van een kopermijn met bovengrondse smelterij. Voorts grafkisten, veenlijken, kleding, gemaakt zoals in de bronstijd gedragen. Veel bewondering was er voor een wagen, die gemaakt is naar het voorbeeld van vondsten van ongeveer 800 a.Chr. Na dit museumbezoek op pad naar Nieder-Havenbeck. Het is een mooi landschap met schilderachtige dorpen, de woningen zijn van rode steen en alles ziet er welvarend uit. Haus Heidetal, waar we zouden logeren, ligt in een beschermd gebied en is niet met de auto te bereiken. Vanaf de parkeerplaats is het nog ongeveer tien minuten lopen, een rustig gebied.

De volgende morgen verzamelden wij ons op de parkeerplaats. Tijdens het wachten op wat laatkomers werd er weer ijverig gezocht naar artefacten en fossielen op een aangrenzende akker. Er werden diverse voorwerpen gevonden, die het bewaren waard waren. Toen allen aanwezig waren, wandelden we langs het "Museumpfad" over de heide, een glooiend terrein met veel jeneverbesstruiken. Wij kwamen langs grafheuvels, die voor een deel nog niet onderzocht zijn; zij blijven liggen tot er in de toekomst betere onderzoekingsmethodes gevonden zijn. Ook was er een plek van ongeveer 120 bij 100 meter, omgeven door drie wallen van plaggen; een schuilplaats uit de middeleeuwen. Men veronderstelt, dat de boeren ten tijde van de 30-jarige oorlog (1618-1648) hier ook beschutting hebben gezocht voor de rondtrekkende legers. Na geluncht te hebben in hotel Mencke (de eigenaar heeft een mooie privéverzameling artefacten en aardewerk) bezochten we een paar oude kerkjes. Allereerst het kerkje van Undeloh uit de 12e eeuw, dat echter zeer beschadigd is in de dertigjarige oorlog. In 1654 was de schade weer hersteld. Vervolgens bezochten we de kerk in Salzhausen. Dit is een voorbeeld van zeer slechte restauratie, zo slecht, dat het op de lachspieren werkt. Het derde kerkje ligt in Raven, klein en heel mooi. Het is Romaans en heeft aardige schilderijen. De organist bespeelde net het orgel en was zo vriendelijk voor ons wat van Bach te spelen. Natuurlijk konden we toen niet zomaar weglopen, hoewel een deel van de groep buiten op ons wachtte. Bij Raven bekeken wij ook twee hunebedden. Deze zijn gerestaureerd. Op de ernaast gelegen, omgeploegde akker, liepen we weer diepgebogen rond om te zien of er iets van onze gading was. De buit was helaas gering. Wel had Betty onderweg op vreemde plaatsen weer een

paar vondsten gedaan. Een loei van de sirene op de auto van de heer Fokkens bracht ons weer op het rechte pad, hetgeen ons naar Sodesdorf bracht. Hier zijn veel vlakgraven gevonden, d.w.z. steenhopen, waaronder urnen begraven werden, of steenkisten van opgestapelde stenen. Ze zijn opgegraven en samengebracht op een afgezet terrein en daar weer samengesteld zoals ze gevonden zijn. In de omgeving liggen nog meer van deze graven, deze liggen echter op privé-terrein. Hier is geen toestemming om te graven gegeven. Ook ligt er een hunebed, dat in goede staat verkeert.

Als laatste punt stonden de grafheuvels in Behringen op het programma. Dit zijn grafheuvels van de Langobarden, een germaans volk, dat daar omstreeks het begin van de jaartelling woonde. Later trokken ze via Hongarije naar Italië, waar ze in de Po-vlakte Lombardije stichtten. Deze graven zijn nog niet onderzocht. Hiernaast lag weer een akker, waar we ons voor de laatste keer konden uitleven.

Eenmaal terug wachtte ons een heerlijk maal, het gerecht uit de streek, Heitzschnuckebraten. Over de heide trekken nog kudden grijs-zwarte schapen. Het is een bijzonder soort, en het vlees smaakt erg goed. 's Nachts worden ze in grote kooien ondergebracht. Het is een mooi gezicht deze kudden op de heide te zien, één zagen we al vroeg naar de kooi gaan met veel zwarte lammetjes. Hoe dichter ze bij hun schaapskooi komen, de te harder rennen ze. Na het eten wandelden we in het maanlicht over de hei naar hotel Mencke. Weer thuis gekomen liet de heer Fokkens ons nog enige mooie dia's zien. Na een zo goed bestede dag kunnen we echter niet voor instaan deze dia's allemaal stuk voor stuk gezien te hebben.

Op onze laatste dag maakten we 's morgens een wandeling in de buurt van Heidetal. Op de hei liggen daar meerdere grafheuvels. Een daarvan is bijzonder groot en wordt het koningsgraf genoemd, omdat bij het graven van een kleine proefsleuf paardebeenderen zijn gevonden. Het was nl. de gewoont dat bij het begraven van een vorst soms zijn

paard werd meegegraven. Ook hier ontmoetten we weer een grote kudde schapen en maakten we een praatje met de herder. 's Middags ging de groep uitelkaar. Een deel wilde nog enige oude kerkjes bekijken, een ander deel wilde Bergen-Belsen bezoeken, weer anderen wilden nog eens hun geluk beproeven op de akkers bij Horpel.

Annie van Honstede.

Boekenlijst

- F.Heupers (1968) Beeld van Eemland - uitg.
Kruseman
P.V.Glob (1965) Mummies uit het veen -
uitg. Stengholt
J.Coles (1975) Experimentele archeologie -
uitg. Tjeenk Willink

Indien enkele van ons de al eerder door mij aanbevolen boeken van Von Däniken, Charroux en andere soortgelijke schrijvers hebben gelezen, hoop ik, dat zij niet alles voor waar hebben aangenomen door de grote oncontroleerbare feiten. Mocht dat wel zo zijn, dan raad ik aan de volgende boeken te lezen :

- H.Kühn (1971) Geleerden over Von Däniken ..
uitg. Kluwer
P.Cöll Hebben zij gelijk? -
uitg. Kluwer

Gertjan de Roller.

